

ALFRED HAIDACHER

Ob prvem branju drame *Grmače* Daneta Zajca v odličnem prevodu Fabjana Hafnerja sem ugotovil, da to ne bo ljubezen na prvi pogled. Igra se mi je zdela počasna in mračna. V resnici tudi je počasna in mračna, s tem pa nočem reči, da je to samo po sebi slabo. V njej sem videl dolgo pesem, ki bi jo morala na odru recitirati skupina igralcev, ki se ne bi niti preveč premikali niti počeli kaj drugega. Moj prvi vtis se je bistveno spremenil, ko sem prebral knjigo Zajčevih pesmi *Erdsprache*, ki jih je prav tako prevedel Fabjan Hafner. Šele takrat sem začel razumeti bistvo Zajčevega pisanja, hkrati pa spoštovati njegovo odločitev, da uporabi tako liričen jezik v delu, ki je namenjeno odrski uprizoritvi. Za vsemi metaforami, za bogatim in slikovitim jezikom sem zaznal "politično" sporočilo, povezano s kmečkim eksodusom, pa tudi močne podtone ksenofobije, zaradi česar se mi je drama zazdela še prav posebej primerna za uprizoritev v Avstriji.

Ko sem razvil "občutek" za igro, je ni bilo treba še dodatno spreminjati ali prekrejevati. V kulturnem prostoru, ki se je že uspešno soočil z dramskimi poemami, kakršna je Handkejeva *Čez vasi*, ni potrebno nikakršno "kulturno" prilagajanje drame, kakršna je *Grmače*. Specifično slovenski deli besedila me niso zanimali; zanimalo me je splošno sporočilo, univerzalni deli teksta, za katere sem vedel, da jih bo avstrijsko občinstvo brez težav razumelo. Nisem si prizadeval, da bi predstavil slovenski pogled na svet. Trudil sem se dokazati, da je slovenska drama lahko zanimiva tudi za tujo publiko. Edina pomembna stvar pri drami je njen naboj. Tudi igra, ki se ukvarja z lokalnim mitom, se lahko posredno dotakne univerzalnih tem. Sploh pa je v vsakem delu več, kot si predstavlja avtor sam, ali celo več, kot je bil njegov namen.

V tekstu sem naredil kar nekaj črt, prva dva prizora pa sem združil, da bi povečal dramatičnost dogajanja. Drugače pa je vsebina drame govorila zase in ni potrebovala dodatnih razlag. Več kot polovici gledalcev je bila predstava

Dane Zajc: *Grmače*, Theater in Keller, Gradec, 2000

všeč; razumeli so tudi njena skrita sporočila. Celo kritiki so bili sposobni slediti našim namenom in njihove reakcije so bile v glavnem pozitivne. Težave, ki smo jih imeli pri študiju, so izvirale predvsem iz kompleksnosti drame, nikakor pa ne iz bistveno drugačnega pojmovanja življenja ali vrednot. Postavitev drame zunaj okolja, v katerem je nastala, zmeraj razkrije nove vidike literarnega dela; včasih pokaže pomanjkljivosti, včasih pa obogati avtorjevo vizijo. Za kulturni transfer je potrebna odprtost duha, tako s strani avtorja kot režiserja. Kar zadeva težavnost prenosa tuje drame v avstrijski kulturni kontekst, pa lahko povem, da sem imel največ takih problemov z nemškimi dramami, predvsem v zvezi z jezikom, ki naj bi nas združeval, pa nas bolj ločuje!

Prevedla Saša Brajnik